

Nota van Antwoord Zienswijzen Porthos transport en opslag van CO₂

Datum: 24 augustus 2021
Status: definitief

Colofon

Projectnaam	Porthos transport en opslag van CO ₂
Projectnummer	P02062
Versienummer	24 augustus 2021
Locatie	Gemeente Rotterdam
Bevoegde gezagen	Minister van Economische Zaken en Klimaat Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Projectleiding	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Losse bijlagen	---
Auteur	BRO adviseurs

1. Inleiding

1.2 Zienswijzen

Van 25 september tot en met 5 november 2020 heeft het ontwerp-inpassingsplan met ontwerp-uitvoeringsbesluiten, MER en onderliggende stukken voor het project 'Porthos transport en opslag van CO₂' ter inzage gelegen (fase 1). In diverse lokale media en in de Staatscourant van 24 september 2020 is kennisgeving gedaan van de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten. Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze indienen. Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de zienswijzentermijn 5 zienswijzen binnengekomen.

De zienswijzen zijn geanonimiseerd en integraal opgenomen in de inspraakbundel Zienswijzen op Ontwerpbesluiten 'PORTHOS TRANSPORT EN OPSLAG VAN CO₂'. Deze bundel is te vinden via de link <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/overige-projecten/porthos/fase-1>. De ontvangen zienswijzen zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel uit de bundel kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzenummer worden opgezocht.

Hoofdstuk 2 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen 'Porthos transport en opslag van CO₂' biedt een overzicht van de ingediende zienswijzen in samengevatte vorm. Deze zienswijzen zijn tevens voorzien van een reactie. Daarbij is aangegeven of en hoe met de zienswijzen rekening wordt gehouden in het inpassingsplan. De behandeling geschiedt in tabelvorm waarin elke zienswijze op basis van volgorde van het registratienummer wordt behandeld. De tabel bestaat uit vier kolommen. De eerste kolom geeft aan elk inhoudelijk punt uit de zienswijzen een eigen nummer. Dat nummer bestaat uit het registratienummer en een letter voor elk inhoudelijk punt zodat op eenvoudige wijze kan worden gezocht en verwezen naar een specifiek inhoudelijk punt. In de tweede kolom is het inhoudelijke punt samengevat weergegeven. In de derde kolom is de beantwoording van het inhoudelijke punt opgenomen. In de vierde kolom is per inhoudelijk punt aangegeven of dit leidt tot een wijziging in het inpassingsplan en/of één of meer van de besluiten.

1.2 Advies Commissie m.e.r.

Het MER is gelijktijdig met het ontwerp-inpassingsplan ter inzage gelegd. Een ieder heeft ook daarop zienswijzen kunnen indienen. De Commissie m.e.r. heeft op 8 december 2020 een voorlopig advies uitgebracht. Naar aanleiding daarvan heeft initiatiefnemer een aanvulling opgesteld op het MER. Deze aanvulling beoogde de ontbrekende milieu-informatie beschikbaar te maken. De aanvulling op het MER, met de daarbij behorende onderzoeken is als bijlage 2 opgenomen bij deze Nota. Op 4 februari 2021 heeft de Commissie m.e.r. haar definitief advies gepubliceerd (zie ook <https://www.commissiemer.nl/adviezen/3338>). In hoofdstuk 3 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen 'Porthos transport en opslag van CO₂' wordt ingegaan op dit advies.

1.3 Ambtshalve wijzigingen

In hoofdstuk 4 van deze Nota van Antwoord Zienswijzen 'Porthos transport en opslag van CO₂' wordt ingegaan op de ambtshalve wijzigingen die hebben plaatsgevonden ten opzichte van het ontwerp-inpassingsplan, de ontwerp-uitvoeringsbesluiten en het MER met bijbehorende onderliggende stukken.

2. Zienswijzen

Nr.	Zienswijze	Antwoord	Doorwerking in besluiten
Zienswijze 1			
a.	Indiener geeft aan dat de toenemende beschikbaarheid wereldwijd van groene H ₂ en de afname van het verbruik van fossiele brandstoffen zou moeten leiden tot een herbezinning over de haalbaarheid en nut van dit project.	Zoals toegelicht in de toelichting bij het inpassingsplan en het MER, past Porthos binnen het vastgestelde nationale (Klimaatakkoord-)beleid en is CCS een van de maatregelen, naast ontwikkeling van H ₂ , die nodig is om te kunnen voldoen aan de CO ₂ -reductiedoelstellingen.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
b.	Indiener geeft aan dat er helderheid moet komen m.b.t. de berekening van de CO ₂ -emissie die aan het elektriciteitsverbruik van Porthos als groot project is toe te rekenen en de compensatie ervan.	In het MER (zie paragraaf 12.2 van het samenvattend hoofdrapport) is onderzoek gedaan naar de CO ₂ -balans: de verhouding tussen de hoeveelheid CO ₂ die wordt opgeslagen en de (nieuwe) CO ₂ die als gevolg van Porthos wordt uitgestoten. Hierbij is gekeken naar de gehele keten van afvang van CO ₂ bij de emitters tot en met de opslag door Porthos. Hieruit blijkt een rendement van gemiddeld 85%: dat betekent dat de totale hoeveelheid nieuwe CO ₂ -uitstoot 15% is van de totale hoeveelheid opgeslagen CO ₂ . De precieze verhouding is afhankelijk van de toegepaste afvangmethode, en zal variëren tussen de 71% en 99%. Er vindt geen aparte compensatie plaats van de emissies van CO ₂ vanwege Porthos.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
c.	Indiener geeft aan dat er helderheid moet komen m.b.t. de berekening en het resultaat van de emissie van stikstofoxiden die aan de fabricage van de componenten, aanleg en exploitatie van Porthos is toe te rekenen en de compensatie ervan.	De effecten op natuurgebieden (waaronder verzuring) zijn onderbouwd in het MER en de Ecologische Effectbeoordeling. Hierbij is de wettelijk voorgeschreven beoordelingsmethodiek gebruikt. Compensatie van stikstofeffecten is niet aan de orde omdat er gebruik wordt gemaakt van de op 1 juli 2021 in werking getreden bouwvrijstelling. Dit is	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.

		<p>beschreven in paragraaf 5.2.2 van de plantoelichting.</p> <p>Daarnaast valt eventuele stikstofemissie vanwege de fabricage van onderdelen c.q. materialen die worden gebruikt voor de aanleg van project Porthos onder de vergunningen van de fabricerende bedrijven.</p> <p>Daarom hoeft deze emissie niet bij dit inpassingsplan betrokken te worden.</p>	
d.	<p>Indiener is van mening dat Porthos energie-neutraal, CO₂- en stikstofoxiden-neutraal moet worden aangelegd door binnen het project van 32 MWe windturbines op te stellen met een energie-opslag van tenminste 3,5 dagen, dus 2700 MWhe.</p>	<p>Het project is een maatregel om de uitstoot van CO₂ in de atmosfeer tegen te gaan. Hiermee biedt het project een relevante bijdrage aan de klimaatdoelstellingen en is het project meer dan CO₂-neutraal. De energie-efficiency en CO₂-balans van het project zijn beschreven in het MER (zie het antwoord onder b). Voor de stikstofemissie wordt verwezen naar het antwoord onder c.</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>
e.	<p>Indiener meent dat de benutting van warmte uit Porthos door een bedrijf in de omgeving onvoldoende onderbouwd is en adviseert een analyse op basis van het historisch verbruik en de te bereiken besparing.</p>	<p>Bij de besluitvorming over het inpassingsplan is warmtelevering aan een derde niet als uitgangspunt genomen. In het MER is uitgegaan van een warmtelozing direct vanuit Porthos. De benutting van warmte via het koelwater van Porthos door een bedrijf in de omgeving, waar uiteindelijk voor wordt gekozen, is een positief neveneffect. Een onderbouwing of nadere analyse hiervan niet nodig.</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>
f.	<p>Indiener wil graag meer aandacht voor de beperking van geluidsemissie van de compressoren. Naast tonaal geluid van centrifugaal compressoren uit het gebouw, zijn bij zuigercompressoren trillingen te verwachten die bij slecht ontworpen fundaties kunnen leiden tot kilometers ver hinder door geleiding via de ondergrond.</p>	<p>In de toelichting bij het inpassingsplan is onderbouwd dat het project Porthos, waaronder ook het compressorstation, voldoet aan de wettelijke normen en dat het niveau van geluid en trillingen voldoet aan een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Dit is onderbouwd in paragraaf 5.8 van de toelichting van het inpassingsplan, hoofdstuk 8 van het MER (milieu) en de uitgevoerde akoestische onderzoeken die in bijlage 7 bij het inpassingsplan te vinden zijn, waaronder een onderzoek ten aanzien van de geluidsbelasting van het compressorstation. In paragraaf 5.11 van de toelichting bij het</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>

		inpassingsplan wordt ingegaan op de effecten van trillingen als gevolg van dit project. Er wordt bewust geen gebruik gemaakt van zuigercompressoren.	
g.	Indiener acht het ongewenst dat een aan de belanghebbende en subsidieverstrekking departement verbonden overheidsorgaan, SodM, vergunning verleent voor dit project en toezicht houdt, temeer daar er op land een goed functionerende DCMR opereert.	Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) is volgens de Mijnbouwwet de aangewezen toezichthouder voor het project Porthos. In zijn toezicht kijkt SodM of Porthos voldoet aan de wet- en regelgeving en de gestelde eisen in de vergunning. Indien nodig kan SodM handhavend optreden. SodM is onafhankelijk in zijn toezichtstaak en kan deze zonder bemoeienis van het ministerie uitvoeren. Dit is vastgesteld in de 'Aanwijzingen inzake rijksinspecties' van de Minister-President uit 2016 (Regeling van de Minister-President, Minister van Algemene Zaken van 30 september 2015, nr. 3151041). Zo is elke rijksinspectie (dus ook SodM) direct onder de secretaris-generaal gepositioneerd, waardoor er een organisatorische scheiding is tussen de toezichtstaken van een rijksinspectie en de andere taken binnen het ministerie. Daarbij heeft SodM ook een adviestaak. SodM kan gevraagd en ongevraagd de minister adviseren naar aanleiding van toezicht op de naleving, de risicobeoordelingen en het onderzoek (Mijnbouwwet artikel 127).	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
Zienswijze 2			
a.	Indiener spreekt waardering uit voor het doorlopen proces en de reikwijdte van het MER.	Met dank en voor kennisgeving aangenomen.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
b.	Rotterdam ondersteunt het Porthosproject omdat het past binnen de afspraken die gemaakt zijn in de Havenvisie, in drie stappen naar een duurzaam industriecluster Rotterdam Moerdijk in 2050 en het Rotterdams Klimaatakkoord. Indiener ziet Porthos als een belangrijke stap om de CO2 uitstoot te reduceren en de	Voor kennisgeving aangenomen. Indiener zal bij het vervolproces betrokken blijven.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.

	concurrentiepositie van de haven te verbeteren en blijft graag in gesprek over de voortgang van het proces.		
Zienswijze 3			
a.	Indiener kan zich vinden in de voorkeur voor de noordelijke tracévariant van de CO ₂ -leiding op Maasvlakte 1 met variant Aziëweg.	Voor kennisgeving aangenomen.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
b.	De aanwezigheid van een compressorstation aan de Aziëweg zal mogelijke gevolgen hebben voor onder andere communicatie- en andere systemen op de locatie van indiener, die kunnen leiden tot structurele verstoring van de operationele activiteiten. Dergelijke negatieve effecten moeten vermeden worden en indiener verzoekt daarom wederom om hier aandacht aan te besteden en onderzoek naar te doen. Indiener zou graag zien dat deze resultaten integraal met hem gedeeld en besproken worden.	Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de activiteiten op het compressorstation zullen leiden tot (structurele) verstoring van de operationele activiteiten van indiener. De initiatiefnemer zal relevante gegevens over de operatie van het compressorstation delen met indiener en indien nodig maatregelen treffen om beïnvloeding van de operationele activiteiten van indiener te voorkomen. Het overleg met indiener over dit punt, en andere punten van zorg, wordt voortgezet.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
c.	Indiener wijst erop dat de aanleg van het compressorstation niet tot een wijziging in de verdeling van de beschikbare geluidsruimte mag leiden.	De beschikbare geluidsruimte wordt verdeeld op basis van een geluidsmodel dat door DCMR wordt beheerd. Nieuwe aanvragen worden hieraan door DCMR getoetst, waarbij de reeds vergunde en nog beschikbare geluidruimte op (andere) kavels uitgangspunten zijn. Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat Porthos inpasbaar is binnen de voor de locatie gereserveerde geluidruimte zodat er geen sprake is van een wijziging in de verdeling van geluidruimte.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
d.	Indiener wijst erop dat nabij de locatie Aziëweg zich een onderhoudsgebouw bevindt waar personeel van indiener werkzaam is. Uit de geluidsberekeningen is (nog) niet gebleken dat met dit onderhoudsgebouw rekening gehouden is. Hierdoor is nog onduidelijk of dit tot geluidsoverlast zal leiden. Indiener verzoekt hier aandacht aan te besteden.	Het aspect geluid is onderbouwd in paragraaf 5.8 van de toelichting van het inpassingsplan, hoofdstuk 8 van het MER (milieu) en de uitgevoerde akoestische onderzoeken die in bijlage 7 bij het inpassingsplan te vinden zijn, waaronder een onderzoek ten aanzien van de geluidsbelasting van het compressorstation. Hieruit blijkt dat voldaan wordt aan de wettelijke geluidsnormen. De Wet	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.

		<p>milieubeheer en de Wet geluidhinder beschermen slechts geluidsgevoelige objecten die vanwege de bestemming of het gebruik ervan bijzondere bescherming tegen geluid nodig hebben. Het onderhoudsgebouw heeft een bedrijfsbestemming en is dus geen geluidsgevoelig object. Dit neemt niet weg dat zorgen met betrekking tot eventuele geluidsoverlast serieus worden genomen. Uit een aanvullende berekening, die is gedeeld met indiener, blijkt dat het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau in de verblijfsruimten binnen het gebouw niet meer dan 30dB(a) bedraagt. De verwachting is dat dit geluidniveau niet zal leiden tot geluidhinder. Het overleg met indiener over dit punt, en andere punten van zorg, wordt voortgezet.</p>	
Zienswijze 4			
a.	<p>Voor indiener is een ongestoorde ligging en bereikbaarheid van de leidingen van essentieel belang. Zowel tijdens de aanlegfase als tijdens de beheer-/onderhoudsfase kunnen er gevolgen zijn voor de leidingen van indiener. Deze zijn al eerder toegelicht aan initiatiefnemer en zijn in een bijlage bij de zienswijze weergegeven. Voor de aanlegfase gaat het om de kans op schade, beperking of onderbreking van de bedrijfsvoering aan/van de aanwezige installaties en leidingnetten.</p>	<p>De zienswijze heeft betrekking op de ligging van onderdelen van het tracé van de CO₂-leiding waarop het inpassingsplan geen betrekking heeft. Ook heeft er geen vergunning ter inzage gelegen die deze ligging mogelijk maakt. Het tracé ligt hier in de reeds bestemde leidingstrook. Volledigheidshalve wordt een inhoudelijk antwoord op de zienswijze gegeven.</p> <p>De ongestoorde ligging en bereikbaarheid van leidingen van derden is een aandachtspunt in de aanlegfase. De initiatiefnemer is met de indiener in gesprek om te komen tot werkbare afspraken met de indiener, waarbij genoemde punten aan de orde komen. Het streven is om hinder en negatieve gevolgen zoveel als redelijkerwijs mogelijk te beperken.</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>
b.	<p>Indiener maakt bezwaar tegen de gevolgen van de aanwezigheid van de CO₂-transportleiding in de fase van beheer en onderhoud voor de continuïteit en de leveringszekerheid van drink- en industriewaterleidingen in geval van</p>	<p>Verwezen wordt naar de reactie onder a.</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>

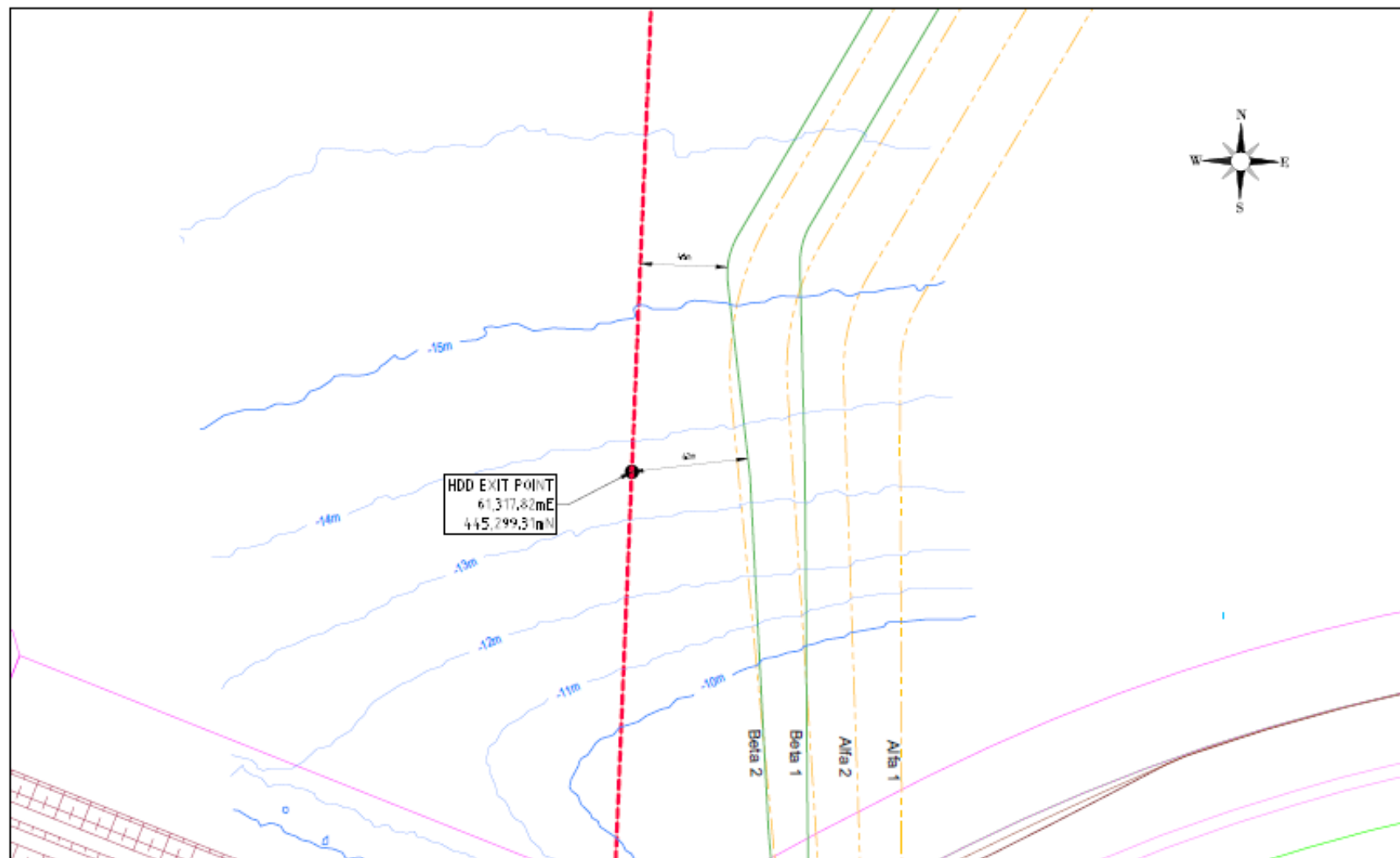
	calamiteiten of noodzakelijk onderhoud aan haar leidingen.		
c.	De voorwaarden van de leidingexploitant bij werkzaamheden van indiener in de directe nabijheid van de CO ₂ -transportleiding zijn onduidelijk.	Verwezen wordt naar de reactie onder a.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
d.	Bij grondroerende werkzaamheden nabij de CO ₂ -transportleiding zal indiener eerst in overleg moeten treden met initiatiefnemer. De benodigde risicomitigerende maatregelen en de meerkosten hiervan voor indiener zijn niet duidelijk.	Verwezen wordt naar de reactie onder a.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
e.	Het is niet duidelijk of in de toekomst nieuwe aansluitingen op de bestaande drink- en industriewaterleidingen mogelijk zijn, en tegen welke meerkosten.	De ligging van de CO ₂ -leiding buiten de leidingstrook – waar het inpassingsplan betrekking op heeft – werpt geen specifieke belemmeringen op voor de toekomstige realisatie van drink- en industriewaterleidingen. Voor zover het tracé binnen de leidingstrook ligt, is de locatie aangewezen door de gemeente Rotterdam als beheerder van de leidingstrook, zoals toegelicht in paragraaf 1.4 van de plantoelichting. De zorg van indiener over beschikbare ruimte voor drink- en industriewaterleidingen is ter kennis gebracht van de gemeente Rotterdam.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
f.	De elektrische beïnvloeding van de leidingen van indiener als gevolg van de aanwezigheid van de CO ₂ -transportleiding is een aandachtspunt. Uit de stukken blijkt niet of hieraan getoetst is. Uitgangspunt moet zijn dat buisleidingen op een dusdanige afstand van elkaar geplaatst worden dat de elektrische beïnvloeding op de bestaande buisleiding zonder extra voorzieningen beneden het aanvaardbare niveau blijft. Dit kan niet doorgeschoven worden naar de ontwerp- en uitvoeringsfase, maar moet al bij de tracékeuze meegenomen worden.	Gelet op de omvang van het elektrisch veld rondom de buisleiding en de afstand tot de leiding van indiener is het niet aannemelijk dat sprake is van elektrische beïnvloeding tussen de CO ₂ -leiding en de leidingen van indiener. Indien zou blijken dat er sprake is van wederzijdse beïnvloeding, worden namens de initiatiefnemer maatregelen getroffen om de beïnvloeding op te heffen of te beperken.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
Zienswijze 5			

<p>a.</p>	<p>In het onherroepelijke inpassingsplan Net op zee Hollandse Kust (zuid) is een belemmerende strook opgenomen aan weerszijden van het kabeltracé. Deze belemmerende strook is in de aanlegfase van het project groter (100 m) in verband met mogelijke aanpassingen van de route in geval van onvoorziene omstandigheden bij de aanleg. In de beheerfase is er een kleinere belemmeringstrook (50 m) opgenomen voor eventuele reparatiewerkzaamheden. Om deze strook te versmallen is een wijzigingsbevoegdheid in het inpassingsplan opgenomen. Het voorkeursalternatief dat in het ontwerp inpassingsplan is opgenomen, is ingetekend in de belemmerende strook van Net op zee Hollandse Kust (zuid). Er zijn reeds twee van de vier kabelsystemen aangelegd en Porthos zal met indiener moeten bespreken hoe de planning van Porthos matcht met de planning van de werkzaamheden van indiener. Er is geen onderbouwing in het inpassingsplan opgenomen waaruit blijkt dat de ongestoorde aanleg en ligging/werking van de kabels in zowel de aanlegfase als de beheer- en onderhoudsfase door de Porthosleiding niet in gevaar worden gebracht.</p>	<p>Het in het onderhavige inpassingsplan opgenomen tracé van de CO₂-leiding overlapt met de bestemming 'Leidingstrook' zoals opgenomen in het inpassingsplan 'Net op zee Hollandse Kust (zuid)', maar is niet in strijd met die dubbelbestemming. Er is in dat inpassingsplan geen 'belemmerende strook' bestemd waarin andere leidingen niet zijn toegelaten.</p> <p>Bij het bepalen van het tracé van de CO₂-leiding is (niettemin) rekening gehouden met een minimale afstand van 50 meter tot het kabeltracé van indiener. Deze afstand is gebaseerd op de toelichting bij het inpassingsplan 'Net op Zee Hollandse Kust (zuid)', waaruit blijkt dat die afstand voor de beheersfase voldoende is. De afstand is gemeten met behulp van gegevens over de elektriciteitskabels die door indiener beschikbaar zijn gesteld. Op één locatie bereikt de CO₂-leiding de minimale afstand van 50 meter. Dit is over een lengte van ongeveer 20 meter.</p> <p>Na het indienen van de zienswijze is uit informatie van de indiener gebleken dat de CO₂-leiding en de buitenste kabel van indiener elkaar dichter dan 50 meter naderen. De minimale afstand tussen de twee tracés is nu op één locatie 46 meter. Uit een beïnvloedingsstudie, die na overleg met indiener is uitgevoerd, blijkt dat ook bij deze afstand de ongestoorde aanleg en ligging/werking van de kabels van indiener niet in gevaar wordt gebracht voor wat betreft de capacatieve, weerstands- en thermische beïnvloeding. De inductieve beïnvloeding is gecontroleerd bij 50 meter. Als controle is deze voor een gereduceerde afstand van 46 meter nogmaals uitgevoerd. Uit deze controle blijkt dat er bij een onderlinge afstand van 46 meter geen sprake is van capacatieve, weerstands- of thermische beïnvloeding en dat er ook geen sprake is van een ontoelaatbare</p>	<p>Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.</p>
-----------	---	---	---

		<p>inductieve beïnvloeding. Er wordt volgens de beïnvloedingsstudie voldaan aan de gestelde eisen. De studie is als bijlage 1 bij deze Nota gevoegd. Bij het voorgaande is van belang dat op het punt waar de CO₂-leiding op 46 meter afstand van de buitenste kabel ligt, er geen (fysieke) werkzaamheden plaatsvinden die een mogelijk effect kunnen hebben op de kabels van indiener. De CO₂-leiding wordt aangelegd via een boring; er vinden geen (graaf)werkzaamheden plaats nabij de elektriciteitskabel. De exit put van de boring voor de CO₂-leiding ligt op 60-70 meter afstand van de buitenste kabel.</p> <p>Indiener en initiatiefnemer zijn in overleg om afspraken te maken die waarborgen dat er sprake zal zijn van een ongestoorde aanleg en ligging/werking van de kabels van indiener.</p> <p>Na deze zienswijzentabel is een afbeelding opgenomen, waaruit de ligging tussen de leiding en kabels van indiener blijkt.</p>	
b.	Daarnaast geldt in de beheers- en aanlegfase van het Net op zee Hollandse Kust (zuid) ook een inachtneming van voldoende afstand en het maken van afspraken vooraf over (o.a.) onderhoud van de gronddekking van de kabels. Dat onderhoud moet terstond en zonder voorbehoud uitgevoerd kunnen worden.	Deze aspecten worden betrokken in de afspraken die worden gemaakt tussen initiatiefnemer en indiener (zie reactie onder a).	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
c.	Uit eerder overleg tussen indiener en initiatiefnemer is gebleken dat de onderlinge thermische beïnvloeding op land nader onderzocht moet worden. Indiener verzoekt om dit onderzoek alsnog uit te voeren zodat indiener kan beoordelen of deze beïnvloeding toelaatbaar is. Daarnaast verzoekt indiener om in dit onderzoek ook mogelijke cumulatieve effecten mee	Dit onderzoek is uitgevoerd en gedeeld met indiener, de uitkomsten worden betrokken bij de detailengineering van de CO ₂ -leiding en de met indiener te maken afspraken zodat de ongestoorde ligging en werking van de kabels is gewaarborgd.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.

	te nemen van overige warmtebronnen in de leidingstrook op de Maasvlakte.		
d.	Indiener geeft aan dat voor de boring onder de zeewering door zeer waarschijnlijk intensieve diepwell bemaling nodig is die ook ter plaatse de onshore kabeleinden van het Net op zee Hollandse Kust (zuid) in de grond droog kunnen leggen. Daardoor is zeer waarschijnlijk sprake van tijdelijke beïnvloeding van kabelbelastbaarheid. Indiener verzoekt dan ook om de impact van de diepwell bemaling op het Net op zee Hollandse Kust (zuid) te onderzoeken.	Deze aspecten worden betrokken in de afspraken die worden gemaakt tussen initiatiefnemer en indiener (zie reactie onder a). Initiatiefnemer is met indiener in gesprek over het delen van bemalingsgegevens die zijn opgehaald ten behoeve van de aanleg van de kabels van indiener. Initiatiefnemer zal een onderzoek uitvoeren door middel van boringen en sonderingen op basis waarvan vervolgens een bemalingsplan opgesteld wordt. Dit bemalingsplan wordt ter review voorgelegd aan indiener.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.
e.	Indiener verwijst naar een nulmetingsonderzoek voor het transformatorstation dat in het bijlagenboek vermeld wordt (<i>Samenvattend Hoofdrapport MER, p. 78</i>) en vraagt welk nulmetingsonderzoek hiermee bedoeld wordt.	Verwezen wordt naar het onderzoek naar beïnvloeding van communicatiesystemen, bedoeld in de nota van beantwoording van de zienswijzen in het kader van het project IJmuiden Ver Beta. Inmiddels is bekend dat dit onderzoek geen betrekking heeft op een transformatorstation nabij de locatie Aziëweg.	Het inpassingsplan is niet aangepast naar aanleiding van deze reactie.

FILE NAME: Y:\INTECSEA\W\401002\CD\PORTHOS\SUBROUTED\GULFST\001002\SUBROUTED\DWG
 PLOT DATE: 11/01/2021 08:48:00 BY: VAN RUKM, FRANK (THE HAGUE)

DATUM NAME	: Dutch (RD)	PROPOSED PORTHOS PIPELINE
REFERENCE SPHEROID	: Bessel 1841	-----
PROJECTION		-----
Projection System	: Oblique Stereographic	----- TenneT POWER CABLE (OLD ROUTE DESIGN)
Latitude of origin	: 52.15616056° N	----- TenneT POWER CABLE (NEW ROUTE DESIGN)
Central meridian (CM)	: 5.38763889° E	
False Easting at origin	: 155 000 m	
False Northing at origin	: 463 000 m	
Scale factor at CM	: 0.999907900	

Intecsea
Infrastructure

PORTHOS FEED OFFSHORE PIPELINE

Porthos
CO. TRANSPORT & COLLABORATION

Project No.: 418010-00212
 Report No.:
 Date: 20 JAN 2021
 CAD file: 00212-SU-SKT-008

TenneT HKZ Cables (Old and New Route Design Beta Cables)

FIGURE

3. Toetsingsadvies Commissie m.e.r.

De Commissie m.e.r. heeft op 8 december 2020 een voorlopig advies uitgebracht. Naar aanleiding daarvan heeft initiatiefnemer een aanvulling opgesteld op het MER. Deze aanvulling beoogt de ontbrekende milieu-informatie beschikbaar te maken. De aanvulling op het MER, met de daarbij behorende onderzoeken is als bijlage 2 opgenomen bij deze Nota. Op 4 februari 2021 heeft de Commissie m.e.r. haar definitief advies gepubliceerd (zie ook <https://www.commissiemer.nl/adviezen/3338>).

Het voorlopig advies van de Commissie m.e.r., de aanvulling op het MER en het mede naar aanleiding daarvan opgestelde definitieve advies van de Commissie m.e.r. hebben onder andere betrekking op het onderwerp stikstof. Nadat het advies van de Commissie m.e.r. is uitgebracht is de situatie rondom stikstof echter veranderd. Per 1 juli 2021 is de Wet stikstofreductie en natuurverbetering en het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering in werking getreden. Hiermee wordt middels een partiële vrijstelling geregeld dat de tijdelijke gevolgen van de door de bouw veroorzaakte stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden buiten beschouwing worden gelaten bij de natuurvergunning. Deze vrijstelling is van toepassing op het Porthos project. Het definitieve inpassingsplan is naar aanleiding daarvan aangepast ten opzichte van het ontwerp inpassingsplan, waarop de Commissie m.e.r. heeft gereageerd. Ook is een nieuwe Ecologische Beoordeling opgesteld die is bijgevoegd als bijlage 2 bij de plantoelichting. Die Ecologische Effectbeoordeling beschrijft de meest actuele inzichten rondom het Porthos project als het gaat om stikstof en dient als basis voor de definitieve plantoelichting. De aanvulling op het MER, voor zover die betrekking heeft op stikstof, is door het in werking treden van de bouwvrijstelling voor het Porthos project minder van belang geworden. Het voorgaande vertaalt zich in de reactie van de Ministers op het advies van de Commissie m.e.r., zoals hieronder opgenomen.

	Advies	Reactie
1	Het MER en de aanvulling zijn over het algemeen methodisch duidelijk opgezet en prettig leesbaar. Porthos is een bijzonder en uniek project vanwege de rol in het tegengaan van klimaatverandering. Het MER geeft die rol goed aan.	De Minister onderschrijft het bijzondere en unieke karakter van het Porthos project vanwege het belang van CO2-opslag voor het behalen van de CO2 reductiedoelstellingen voortkomend uit het Klimaatakkoord, en is blij dat de Commissie deze rol erkent en herkent in de opzet van het MER.
2	<u>Milieu-effectrapportage van toepassing op alle te nemen besluiten Porthos</u> De Commissie stelt dat het rapport bedoeld is als milieu-onderbouwing voor de hele keten van besluiten en toestemmingen die nodig zijn voor het Porthos project. De Commissie geeft aan dat slechts een deel hiervan (de zogenaamde fase 1 besluiten) als ontwerpbesluit inmiddels beschikbaar is, en dat de Commissie hierdoor alleen voor dit deel kon nagaan of het MER en de	De meeste besluiten waarop het MER betrekking heeft, zijn in fase 1 ter inzage gelegd. Voor grondwater brengt het MER de 'worst case' in beeld. Het is onzeker of – gelet op het te verwachten debiet - er daadwerkelijk nog een vergunning (en een MER(-beoordeling)) voor grondwateronttrekking nodig is. Dit wordt nog in beeld gebracht en dan zal bij het noodzakelijke aanvullende onderzoek worden betrokken. Bedrijven die hun CO2 afvangen en leveren aan het Porthos systeem doorlopen een eigen vergunningenproces waarbij indien nodig op

	aanvulling na aanleiding van het voorlopig advies de juiste en volledige informatie bevatten.	projectniveau een MER wordt gemaakt. Het onderhavige Porthos MER dient niet ter onderbouwing van die vergunningen.
3	<p><u>Volledigheid van milieu informatie:</u> Op grond van de beschikbare informatie komt de Commissie tot het oordeel dat het MER en de aanvulling tezamen voor de fase 1-besluiten <u>bijna</u> alle milieu-informatie bevat om een besluit te kunnen nemen waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen.</p>	De Ministers van EZK en BZK zijn van mening dat er voldoende milieu-informatie beschikbaar is om het milieubelang volwaardig mee te wegen in de besluitvorming. Hierbij wordt verwezen naar de hierna volgende reacties op de inhoudelijke punten die de Commissie in dit verband naar voren brengt.
4	<p>De Commissie vraagt de ministers nog beter en navolgbaar te onderbouwen op welke wijze aantasting van de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden door stikstofdepositie met zekerheid is uit te sluiten, zodat daarmee nog rekening kan worden gehouden bij de fase 1-besluiten.</p> <p>Volgens de Commissie kan niet geconcludeerd worden dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden met zekerheid is uit te sluiten.</p>	<p><u>Gehanteerde werkwijze</u> De Commissie is van mening dat niet geconcludeerd kan worden dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden met zekerheid is uit te sluiten en vraagt dit te onderbouwen.</p> <p>In het MER is aangegeven dat er voor het Porthos project is er alleen sprake van een stikstofbelasting gedurende de aanlegfase. Tijdens de gebruiksfase blijkt er geen depositie op te treden op Natura 2000-gebieden.</p> <p>In de Passende Beoordeling die als onderdeel van het MER bij het ontwerp inpassingsplan was gevoegd, is aangegeven dat Porthos afspraken heeft gemaakt met Gate terminal b.v. waarbij Gate terminal b.v. gedurende de aanlegfase van Porthos, minder schepen zal ontvangen dan vergund. De hieraan verbonden stikstofdepositie zou vervolgens worden gebruikt om de stikstofdepositie t.g.v. de aanlegwerkzaamheden van Porthos te mitigeren.</p> <p>Na het verleasen zou er nog een restdepositie op te treden op 4 Natura 2000-gebieden van 0,01 mol/ha/jaar. Uit het verrichte ecologisch onderzoek blijkt dat significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden kunnen worden uitgesloten.</p> <p>Inmiddels is per 1 juli 2021 de Wet stikstofreductie en natuurverbetering en het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering in werking getreden.</p>

		<p>Hiermee wordt middels een partiële vrijstelling geregeld dat de tijdelijke gevolgen van de door de bouw veroorzaakte stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden buiten beschouwing worden gelaten bij de natuurvergunning. Deze vrijstelling is van toepassing op het Porthos project. De voorgenomen verlease van stikstof wordt daarom uiteindelijk niet toegepast. Er is voor het definitieve inpassingsplan een Ecologische Effectbeoordeling uitgevoerd en hieruit blijkt dat geen Wnb-vergunning voor Porthos nodig is, zoals toegelicht in paragraaf 5.2.2 van de plantoelichting.</p> <p>1)</p>
5	<p><u>Aandacht voor (in)directe luchtmissies van Porthos en de gehele keten:</u> Uit het MER en de aanvulling blijkt volgens de Commissie ook het belang van aandacht voor de ZZS-emissies en de stikstofuitstoot door afvangen van CO2 bij de aanleverende industrie. Ook maken ze volgens de Commissie duidelijk dat er hier nog veel onzekerheden en leemtes in kennis zijn. De informatie laat zien dat in de toekomst de kans op conflicten met natuurregeling (de stikstofproblematiek), schone luchtdoelen en andere ambities voor bedrijvigheid in de haven reëel is.</p> <p>De Commissie vraagt bij de ministers en de regio daarom aandacht voor de benodigde voorwaarden om een dergelijke extra uitstoot passend te maken binnen de regels voor het beheersen van de stikstofproblematiek en de schone luchtdoelen in de Rijnmondregio.</p>	<p>In het MER is de gehele keten in beeld gebracht. De exacte uitvoering van de afvanginstallaties is echter nog niet bekend, derhalve is de afvang in bandbreedtes beschreven, waarbij van de verschillende beschikbare afvangtechnieken in beeld is gebracht wat de milieueffecten zijn. Binnen bandbreedtes zijn de (in)directe luchtmissies van Porthos en de gehele keten, onze inziens, voldoende beeld gebracht.</p> <p>Hierbij wordt tevens vermeld dat de scope van de vergunningen van het Porthos project nadrukkelijk niet de afvanginstallaties betreft. Porthos realiseert een open access backbone systeem waarop verschillende bedrijven kunnen aansluiten. De afvang is geen onderdeel van het Porthos project.</p> <p>De bedrijven die hun CO₂ afvangen en leveren aan het Porthos systeem, doorlopen een eigen vergunningenproces met daarbij zo nodig een MER. Het onderhavige MER dient niet ter onderbouwing van de vergunningen t.b.v. aanleg en in bedrijf hebben van de afvanginstallaties. Bij de vergunningenprocedures voor de afvang zal het bevoegd gezag de landelijke en regionale kaders betrekken. Hiermee is gezekerd dat ook de afvanginstallaties passen binnen de regels voor het beheersen van de stikstofproblematiek en de schone luchtdoelen in de Rijnmondregio.</p>
6	<p><u>Aanbevelingen monitoring- en evaluatieprogramma:</u></p>	<p>De Commissie geeft aan dat de monitoring van de transportleidingen en het vullen van de reservoirs voldoende is uitgewerkt, maar dat de uitwerking naar een meetplan op basis van specifieke meetvragen nog ontbreekt.</p>

	De commissie vraagt aandacht voor haar aanbevelingen onder meer over het op te stellen monitoring- en evaluatieprogramma.	De minister neemt deze aanbevelingen voor kennisgeving aan en merkt daarbij op dat monitoring en evaluatie een onderdeel is van de aanvraagprocedure voor de opslagvergunning. Echter deze maakt geen deel uit van de fase-1 besluiten waarover de Commissie m.e.r. heeft geadviseerd.
7	<u>Beschermde soorten</u> De Commissie acht het plausibel dat, ook voor het compressorstation, aan de eisen van de Wet natuurbescherming kan worden voldaan voor wat betreft het effect op beschermde soorten.	De Minister bedankt de Commissie voor dit advies en neemt dit voor kennisgeving aan.
8	<u>Archeologie zeedeel</u> Het MER, met de aanvulling, bevat nuttige en complete informatie over archeologie.	De Minister bedankt de Commissie voor dit advies en neemt dit voor kennisgeving aan.
9	De Commissie is van mening dat de gevolgen voor de natuur op zee correct zijn beschreven en beoordeeld. Ze waardeert het dat concreet is ingegaan op de ecologische gevolgen van CO2-lekkages, die bij hoge uitzondering zouden kunnen optreden. Een draaiboek kan helpen om aan te geven hoe met een dergelijke calamiteit moet worden omgegaan.	Porthos ontwikkelt het monitoringssysteem zodanig dat de kans dat een lekkage ontstaat minimaal is. Voor de situatie dat er toch lekkage optreedt, kan dit vroegtijdig worden gesignaleerd door regelmatige inspecties. Hiermee blijven effecten bij lekkage zo beperkt mogelijk. Voor de reactie op dergelijke incidenten is het de bedoeling samen met de stakeholders (zoals de Veiligheidsregio) een reactieplan op te stellen.
10	De Commissie merkt op dat positieve effecten van bestaande beheermaatregelen niet zonder meer betrokken mogen worden bij het tegengaan van effecten van projecten. Die maatregelen zijn immers al nodig om te voldoen aan de verplichtingen van de Habitatrichtlijn. Zij merkt ook op dat tijdelijke effecten – hoe gering ook – het halen van de instandhoudingsdoelstellingen in cumulatie verder buiten bereik kunnen brengen.	De Commissie geeft aan dat positieve effecten van bestaande beheermaatregelen niet zonder meer betrokken mogen worden bij het tegengaan van effecten van projecten. Zoals bij de vorige vraag aangegeven, is per 1 juli 2021 de Wet stikstofreductie en natuurverbetering en het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering in werking getreden. Hiermee wordt middels een partiële vrijstelling geregeld dat de tijdelijke gevolgen van de door de bouw veroorzaakte stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden buiten beschouwing worden gelaten bij de natuurvergunning. In dit licht is de opmerking van de Commissie niet meer van belang voor het Porthos project.

11	De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER te onderbouwen dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden als gevolg van een tijdelijke toename van stikstofdepositie kan worden uitgesloten. En ook te laten zien wat dit betekent voor de opzet van Porthos.	Er is een aanvulling op het MER opgesteld (zie bijlage 2 bij deze nota van antwoord). Echter, zoals bij de vorige reactie aangegeven, is per 1 juli 2021 de Wet stikstofreductie en natuurverbetering en het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering in werking getreden. Hiermee wordt middels een partiële vrijstelling geregeld dat de tijdelijke gevolgen van de door de bouw veroorzaakte stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden buiten beschouwing worden gelaten bij de natuurvergunning. De toelichting bij het inpassingsplan op het onderdeel stikstof is daarop aangepast, mede op basis van een – na de aanvulling op het MER - opgestelde Ecologische Effectbeoordeling. De ministers gaan ervan uit dat met de aangepaste toelichting en daaronder liggende Ecologische Beoordeling wordt voorzien in de door de Commissie gevraagde onderbouwing.
----	--	---

4. Ambtshalve wijzigingen

Er zijn incidentele taal- en spelfouten gecorrigeerd. Daarnaast is de toelichting bij het inpassingsplan geactualiseerd voor wat betreft de procedure. Voor de overige ambtshalve wijzigingen wordt verwezen naar de bijlage bij het vaststellingsbesluit.

Bijlagen

Bijlage 1: Controlenotitie beïnvloeding

Bijlage 2: Aanvulling MER